بۆ /سەرۆکایەتی ئە نجومەنی نیشتمانیی کوردستان- عیراق
بابەت/نەخۆشەکانی چەکی کیمیاوی

وەك ئاشکرایە کە لێدانی هەڵەبجە بە چەکی کیمیاوی لە 1988/3/16 بووە هۆی لە ناوبردنی (5) هـەزار رۆڵـەی بـیٚ گونـاهی ئـەو شـارەو ویٚرانکردنـی شـارێك بـە چـەکی کۆمـەڵکوژ بـیٚ ئـەوەی لەوساتانەدا کۆمەڵگەی نێو دەوڵـەتی وورتـەی لێوە بێت. سـەرەڕای ئەوە بەهۆی کاریگـەری ئـەم چەکانەوە سەرتاپای شارەکەو دەوروبەری ژەهراوی بـوو، ئەمـەش ئاسـەواری درێژخایـەنی لەسـەر مرۆڤ، و هەموو گیانلەبەران و ژینگەی ناوچەکە بەجیٚ هێشتووە.

ئنسـتیتیوی کـوردی لـە واشـنتۆن سـاڵی 2000/1999 پرۆگرامێکـی لێکۆڵینـەوەی ئەنجامـدا لـە سەرتاپای کوردسـتاندا کـە (2000) دووهـەزار خێزانـی گرتـەوە لـە ئەنجامـدا ڕاپـۆرتێکی زانسـتی بلآوکردەوەو ڕوونی کردەوە کە دانیشتوانی کوردستان لە ناوچە کیمیابارانکراوەکاندا دووچاری چەندین نەخۆشی درێژخایەن بوون وەك (شێرپەنجەو نەخۆشی سیەکان و چاوو پێست و مێشك و نەخۆشی کۆرپەلەو لە بار چوون و نەزۆکی.....هتد).

بـەڕێزان ئەمـە کارەسـاتێکی بەرفراوانـە و لـە هـەموو ئـەو ناوچـانەی کـە نزیکـەی (250) گونـدو شارۆچکەن بەدی ئەکرێت کە بە چەکی کیمیاوی لێدراون، ئەم نەخۆشیانە تەندروستی و ژیانی هاوولآتیـانی کوردسـتان ئەخەنـە ژێـر مەترسـی لـە ناوچـوونێکی بێدەنگـەوە. لەبەرئـەوەی ئـەم نەخۆشیانە درێژخایـەنن بۆیـە پێویستیان بـە چارەسـەری درێژخایـەن هەیـە، بەکارهێنانی چـەکی کیمیـــــاوی یـــــەکێك بـــــووە لـــــە هـــــەرە دڕندانـــــەترین تاوانـــــەکانی ڕژێمـــــی (صدام حسین)کەسەرکردەی وولآتێك بەرامبەر بە هاوولآتیانی ولآتەکەی خۆی بیکات.

وەك ڕوونـە نزیکـەی (208) کۆمپانیـای جـۆراو جـۆری ئـەم جیهانـە دەسـتیان هـەبووە لەپڕچـەك کردنی عێراق بە تەکنەلۆژیای ئەم چەکانە.

تاوانبـار کردنـی سـەرانی عێـراق لـەدادگای تاوانـەکانی عێـراق بـە جینۆسـاید ئـەرکی قـەرەبوو کردنـەوەو سـاڕێژ کردنـی هـەموو ئـەو زەرەرو زیانانـەی بـەر دانیشـتوانی کوردسـتان ئەخاتـە سـەر حکومەتی عێراق وەك میراتگری حکومەتەکەی (صدام) وەکۆمەڵگای نێودەوڵەتیش بەرپرسیارە لە ڕووی مرۆیی و یاساییەوە بەرامبـەر بـەم تاوانـە. بەداخـەوە هـەردوولا کەمتەرخـەم بـوون لـە بـەهانا

هاتنی دانیشتوانی کوردستان کە قوربانی لێدانن بە چەکی کۆمەڵ کوژی(W.M.D) ئەو چەکەی کە بووە هۆی بیانویەکی گەورە بۆ هەڵگیرساندنی شەڕی (2003) و ڕامالینی دیکتاتۆریەت لەعێراق .

بەڕێزان لە ماوەی ئەم چەند ساڵەدا حکومەتی هەرێمی کوردستان کارێکی زۆری کردووە بۆ یارمەتی ئەم قوربانیانەو ئاوەدان کردنەوەی ناوچەکان بەلام بەربلاوی و قەبارەی ئەم کارەساتە وادەکات کە هەموو پێویسیەکان جێ بەجێ نەکرێن . حکومەتی هەرێم چەندجارێك نەخۆشی پەیوەست بە چەکی کیمیاوی ڕەوانەی دەرەوەی هەرێم کردووەو بەتەنگیانەوە هاتووە،هەروەها وەزارەتی شەهیدان و ئەنفال یارمەتی هەموو قوربانیانی لەبەجێماوانی ئەنفال و کیمیا باران داوە. هەروەك ئامارەمان پێدا ئەم نەخۆشیانە درێژخایەنن بۆیە پێویستیان بە چارەسەری بەردەوام هەیە وە داواکارین کارەخزمەتگوزاریەکان زیاتر چڕ بکرێنەوە لە هەموو ئەو ناوچانەی کە بە چەکی کۆمەڵ کوژ لێدراون. بەڕێزان ئێستا بەڕێوەبەرایەتی تەندروستی هەڵەبجە تۆماری (69) نەخۆشی لایە کە پێویستیان بە چارەسەر هەیە، وە پتر لە (200) نەخۆشیش پێویستیان بە چاودیڕی بەردەوام هەیە. بۆیە داواکارین ئەم راپۆرتە لەکەڵ نامەیەکی تایبەت لە سەرۆکایەتی پەرلەمانەوە بەرز بکرێتەوە بۆ ئەنجومەنی وەزیران بۆ بەدواداچوونی ئەم کێشەیە، هەروەها داوابکرێ لە حکومەتی عێراقی فیدراڵ کە بە ئەرکی خۆی هەڵسێ لە قەرەبوو کردنەوەو ئاوەدانکردنەوەی ناوچە زیان لێ کەوتووەکان وەك ئەرکێکی دەستووری بەپێی بڕگە (1)ی ماددەی (112)ی دەستووری عێراقی فیدراڵ کە دەقەکەی بەم شێوەیە:

(تقوم الحكومة بأدارة النفط والغاز المستخرج من الحقول الحالية مع حكومات الأقاليم والمحافضات المنتجة، على أن توزع وارداتها بشكل منصف يتناسب مع التوزيع السكاني في جميع انحاء البلاد، مع تحديد حصة لمدة محددة للأقاليم المتضررة، والتي حرمت منها بصورة مجحفة من قبل النظام السابق، التي تضررت بعد ذلك، بما يؤمن التنمية المتوازنة للمناطق المختلفة للبلاد و ينظم ذلك بقانون.)

د. ئاریان خالص	د. رۆژان دزەیی	صبری غفار	د.فواد بابان
ئەندام	بڕیاردەری لیژنە	جێگری سەرۆك	سەرۆکی لیژنە

ڤیان دزەیی	د. هالة سهیل	فخریة مصطفی	د. رمضان عبدالرحمن
ئەندام	ئەندام	ئەندام	ئەندام